

پیامدهای چرخش اجباری موسسه‌های حسابداری: شواهدی از حق‌الزحمه و به‌موقع بودن حسابداری

محمدباقر رسولخانی^۱

قاسم بولو^۲

پرستو دهپور^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۱۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۳

چکیده

نگرانی‌ها از آثار مخرب روابط بلندمدت حسابرسان و صاحب‌کاران بر استقلال و کیفیت حسابداری موجب تدوین قوانینی مبنی بر محدود کردن این روابط شده است؛ بنابراین سیاست چرخش اجباری، به‌منظور بهبود استقلال حسابرسان و در نتیجه افزایش کیفیت حسابداری، نظر قانون‌گذاران را به خود جلب کرده است. منتقدان این سیاست معتقدند که اجرای چنین سیاستی منجر به افزایش هزینه‌های حسابداری و همچنین تأخیر در ارائه گزارش حسابداری می‌شود. در واقع منتقدان بر بهای چرخش اجباری تمرکز دارند. از این‌رو هدف پژوهش حاضر بررسی بهای چرخش اجباری با در نظر گرفتن دو پیامد مستقیم شامل؛ حق‌الزحمه حسابداری و به‌موقع بودن گزارش حسابداری است. به این منظور نمونه‌ای متشکل از ۷۲۰ سال - شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۴۰۰ انتخاب شده است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش نیز از مدل رگرسیون حداقل مربعات معمولی استفاده شده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد؛ در دوره چرخش اجباری، هزینه‌های حسابداری افزایش و تأخیر در ارائه گزارش حسابداری رخ داده است. نتایج این پژوهش از استدلال‌های حرفه حسابداری مبنی بر اینکه چرخش اجباری برای ذی‌نفعان مختلف از جمله مشتریان، حسابرسان و سرمایه‌گذاران بدون هزینه نیست، حمایت می‌کند.

واژه‌های کلیدی: چرخش اجباری موسسه‌های حسابداری، حق‌الزحمه حسابداری، به‌موقع بودن گزارش حسابداری، کیفیت حسابداری، تأخیر در گزارش حسابداری

- ۱- گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. b_rasoulkhani@atu.ac.ir
- ۲- گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) blue@atu.ac.ir
- ۳- گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. parastou.dehpour@ut.ac.ir

۱- مقدمه

مطابق با دستورالعمل مصوب جلسه ۱۳۸۶/۵/۸ اصلاحیه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷ شورای عالی بورس و اوراق بهادار؛ "مؤسسات حسابرسی و شرکای مسئول کار حسابرسی در هر یک از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مجاز نیستند بعد از گذشت ۴ سال متوالی، مجدداً سمت حسابرسی مستقل و بازرسی قانونی شرکت مذکور را بپذیرند. پذیرش مجدد حسابرسی اشخاص مذکور پس از سپری شدن حداقل ۲ سال از پایان دوره ۴ساله مزبور مجاز است. ضمناً در صورت خروج شرکا از مؤسسه قبلی، شریک مسئول کار در دوره ۴ سال قبل، نمی‌تواند تا ۲ سال با حضور به‌عنوان شریک در مؤسسه حسابرسی دیگر سمت مزبور را قبول نماید". به نظر می‌رسد این سیاست ریشه در پیروی از کشورهای دیگر و با این استدلال که روابط بلندمدت میان صاحب‌کاران و حسابرسان می‌تواند اثر منفی بر کیفیت حسابرسی داشته باشد، دارد. فقدان مکانیسم‌های قوی برای شناسایی به موقع علل شکست مؤسسات حسابرسی در برخی بازارها منجر به اتخاذ سیاست‌های دولتی نظیر چرخش اجباری مؤسسه حسابرسی شده است (نارایاناسوامی و راغوناندان^۱ ۲۰۱۹). کشورهایی مانند هند، سنگاپور، کره جنوبی، ایتالیا و برزیل، برای چرخش مؤسسات حسابرسی الزامات قانونی معین دارند (صالحی و همکاران، ۲۰۲۲).

موضوع چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی ازجمله موضوعات چالشی مهم در میان حسابرسان، محققان و قانون‌گذاران بوده است. در سال‌های اخیر و در پی پررنگ‌تر شدن نقش حسابرسان در بازارهای سرمایه، چرخش اجباری حسابرسان، به منظور بهبود کیفیت حسابرسی، توجه بیشتری به خود جلب کرده است (هریس^۲، ۲۰۱۲). دو دسته موافقان و مخالفان هر یک دیدگاه خود را بیان می‌کنند؛ برای مثال قانون‌گذاران از چرخش اجباری دفاع می‌کنند با این استدلال که؛ در نتیجه چرخش حسابرسان، حسابرسان جایگزین دیدگاه‌های متفاوت و جدیدی را نسبت به فرایندهای صاحبکار ارائه می‌کند و ریسک خدشه دار شدن استقلال حسابرسی به دلیل عدم وابستگی بلندمدت به درآمد حاصل از صاحبکار خاص کاهش می‌یابد. (مجلس نمایندگان ایالات متحده^۳، ۲۰۰۲؛ کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا^۴، ۲۰۰۳؛ داگرتی و همکاران^۵، ۲۰۱۲). در مقابل که بیشتر حرفه حسابداری قرار دارد معتقد است؛ این سیاست علاوه بر کاهش کیفیت حسابرسی، اثرات قابل توجهی بر هزینه‌ها و تلاش حسابرسی از جمله؛ هزینه‌های یادگیری و آموزش، از دست رفتن تخصص مشتری خاص، و ناکارآمدی‌ها خواهد داشت که بر مشتری و حسابرسان اثر می‌گذارد

¹ Narayanaswamy and Raghunandan

² Hariss

³ U.S. House of Representatives

⁴ Securities and Exchange Commission [SEC]

⁵ Daugherty et al

(پرایس واترهاوس کوپرز^۱، ۲۰۰۲؛ جورج^۲، ۲۰۰۴؛ کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی^۳، ۲۰۰۸؛ داگرتی و همکاران، ۲۰۱۲). کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا (۲۰۰۳) نیز از آن دارد که هزینه‌های اضافی چرخش ممکن است در قالب هزینه‌های حسابرسی بیشتر به ناشران منتقل شود. هزینه‌های حسابرسی و به‌موقع بودن حسابرسی ممکن است تحت‌تأثیر چرخش اجباری قرار گیرد، زیرا مطابق با استدلال حرفه حسابداری و اذعان کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا، هزینه‌های چرخش نیازمند منابع مالی اضافی بوده و منجر به ناکارآمدی می‌شود (کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا، ۲۰۰۳؛ داگرتی و همکاران، ۲۰۱۲). علیرغم مزایا و بهای بحث برانگیز چرخش اجباری، مشخص نیست که آیا چرخش اجباری هزینه‌های اضافی را در قالب هزینه‌های حسابرسی بیشتر و یا تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی ایجاد می‌کند یا خیر و آیا شرکت‌ها چنین هزینه‌هایی را به مشتریان خود منتقل می‌کنند یا خیر مطالعه حاضر می‌تواند به ادبیات مربوط به بهای چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی کمک کند.

همچنین، بررسی به‌موقع بودن حسابرسی از منظر پژوهشی مهم است. زیرا افزایش منحنی یادگیری، هزینه‌های آموزشی و سایر هزینه‌ها؛ مانند جابه‌جایی‌ها و چالش‌های زمان‌بندی، ممکن است تحت‌تأثیر حق‌الزحمه حسابرسی قرار نگیرند (بدارد و جانستون^۴، ۲۰۱۰). از این رو در زمان چرخش حسابرسان، حسابرسان ممکن است مدت زمان بیشتری صرف کند تا حسابرسی را انجام دهد. علاوه بر این، حق‌الزحمه حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی پیامدهای مستقیم‌تری برای چرخش هستند و نسبت به معیارهای مختلف کیفیت حسابرسی، معیارهای با خطای کمتری هستند. لنوکس^۵ (۲۰۱۴) استدلال می‌کند که معیارهای کیفیت حسابرسی مانند اقلام تعهدی اختیاری فاقد اعتبار ساختاری هستند و این ممکن است یافته‌های متناقض و غیرقطعی در مطالعات پیشین چرخش را توضیح دهد.

پژوهش حاضر با در نظر گرفتن این موضوع که در حسابرسی نخستین (سال اول رسیدگی پس از چرخش اجباری) زمان بیشتری صرف حسابرسی می‌شود شارما، تانیا و لیت^۶ (۲۰۱۷)، انتظار دارد زمان بیشتر اثر خود را در حق‌الزحمه بیشتر و یا تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی نشان دهد. مطالعات پیشین، بیشتر به بررسی اثر چرخش حسابرسان بر کیفیت حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی پرداخته‌اند. در این مطالعه هر دو متغیر حق‌الزحمه حسابرسی و به‌موقع بودن گزارش حسابرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا شواهد دقیق‌تری در ارتباط با بهای چرخش اجباری به‌عنوان پیامدهایی برای چرخش حسابرسان ارائه شود. در واقع پژوهش حاضر

¹ PricewaterhouseCoopers [PwC]

² George

³ Advisory Committee on the Auditing Profession [ACAP]

⁴ Bedard and Johnstone

⁵ Lennox

⁶ Sharma, Tanyi, and Litt

در پی پاسخ به این پرسش است که آیا چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی منجر به افزایش هزینه‌های حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می‌شود. یافته‌های این پژوهش پیامدهایی برای چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی در ایران ارائه می‌کند. اولاً، چرخش موسسه‌های حسابرسی بهایی دارد، زیرا هم هزینه حسابرسی و هم تأخیر در گزارش حسابرسی را افزایش می‌دهد. دوم، به نظر می‌رسد هزینه‌های چرخش حسابرسی توسط موسسه‌های کوچک‌تر با مشتریان بزرگ‌تر بیشتر است.

ساختار مطالب پژوهش حاضر بدین شرح است؛ در بخش بعدی با عنوان مبانی نظری و پیشینه پژوهش، مقررات چرخش حسابرسی و ادبیات موجود مورد بحث قرار می‌گیرد. در بخش سوم فرضیه‌های پژوهش بیان و توسعه داده شده است. در بخش چهارم روش‌شناسی، جامعه و نمونه پژوهش تشریح شده است. در بخش پنجم متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری آن‌ها بیان شده است. در بخش ششم نتایج تخمین فرضیه‌های پژوهش ارائه می‌شود. در نهایت، در بخش هفتم با بحث و نتیجه‌گیری مطالعه به پایان می‌رسد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- مقررات چرخش مؤسسه‌ها و شریک حسابرسی

سیاست چرخش اجباری مؤسسه‌ها و شریک حسابرسی پیامد مشکلات مالی در سطح جهان از جمله انرون^۱ و ورلدکام^۲ در آمریکا و پرلمارت^۳ در اروپا بوده است. به دنبال وقوع این رویدادها، قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و حسابرسی سعی در تدوین قوانینی برای افزایش استقلال حسابرسان و بهبود کیفیت حسابرسی بودند. یکی از این قوانین، چرخش مؤسسه‌ها و شریک حسابرسی بوده است (لی^۴، ۲۰۰۷). چرخش حسابرسی را می‌توان با تغییر مؤسسه حسابرسی یا شریک حسابرسی انجام داد. چرخش اجباری مؤسسه حسابرسی توسط چند کشور (مانند اتریش، برزیل، ایتالیا، اسپانیا، کره جنوبی و غیره) پذیرفته شده است، اما چرخش شریک حسابرسی اجباری در ایالات متحده و سایر کشورها مانند استرالیا، چین، سنگاپور، ژاپن پذیرفته شده است (موهاپاترا و همکاران^۵، ۲۰۲۱).

اگرچه چرخش موسسه‌های حسابرسی در بسیاری از کشورها رایج است، اما مقررات متفاوت است. در اتحادیه اروپا، مقررات چرخش اجباری به گونه‌ای است که شرکای حسابرسی هر هفت سال یکبار با یک دوره انتظار دو ساله چرخش می‌کنند (هیئت استانداردهای اخلاق بین‌المللی برای حسابداران^۶، ۲۰۱۳). در بریتانیا،

^۱ Enron

^۲ WorldCom

^۳ Perlmart

^۴ Li

^۵ Mohapatra et al

^۶ International Ethics Standards Board for Accountants [IESBA]

شرکا هر پنج سال یک بار با یک دوره انتظار پنج ساله چرخش می‌کنند (هیئت رویه‌های حسابرسی^۱ ۲۰۰۹). شرکای حسابرسی در استرالیا (استوارت و همکاران^۲، ۲۰۱۶) و چین (لنوکس و همکاران^۳، ۲۰۱۴) هر پنج سال یک بار با یک دوره انتظار دو ساله، چرخش می‌کنند. کره جنوبی هر ۶ سال، سنگاپور و اسپانیا هر ۹ سال، برزیل هر ۳ سال چرخش موسسه‌های حسابرسی را الزامی کرده‌اند. در ایالات متحده، قبل از تصویب ساربینز - آکسلی (ساکس)^۴، شرکای حسابرسی موظف بودند هر هفت سال یکبار با یک دوره انتظار ۲ ساله چرخش کنند (انجمن حسابداران رسمی آمریکا^۵، ۱۹۷۸). با این حال، بخش ساکس ۲۰۳ قوانین چرخش را سخت‌تر کرد، به گونه‌ای که هر پنج سال یکبار با یک دوره انتظار پنج ساله نیاز به چرخش شریک باشد (مجلس نمایندگان ایالات متحده، ۲۰۰۲). در ایران سیاست چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی در سال ۱۳۸۷ به دنبال اتخاذ این سیاست در کشورهایی از جمله کره جنوبی، برزیل و اسپانیا پیاده شده است. مطابق با این سیاست شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هر ۴ سال یکبار با یک دوره انتظار ۲ ساله بایستی چرخش کنند (دستورالعمل سازمان بورس و اوراق بهادار ایران، ۱۳۸۶).

الزامات چرخش حسابرسان بحث‌های زیادی را در مورد پیامدهای آن برانگیخته است. قانونگذاران استدلال می‌کنند که چرخش اجباری "نگاهی تازه" به مشتریان توسط حسابرسان جدید فراهم می‌کند، در نتیجه استقلال حسابرسان و کیفیت حسابرسی افزایش می‌یابد. با این حال، آن‌ها ادعان دارند که این مزایای بالقوه ممکن است به بهای از دست رفتن دانش خاص مشتری که توسط حسابرس قبلی بدست آمده است شود (مجلس نمایندگان ایالات متحده، ۲۰۰۲). حرفه حسابداری استدلال می‌کند که از دست رفتن دانش قبلی، هزینه‌ها و ریسک‌هایی را بر کیفیت حسابرسی تحمیل می‌کند، که احتمالاً بیش از مزایای افزایش استقلال است. به طور خاص، آن‌ها ادعا می‌کنند، هزینه‌های یادگیری در زمان چرخش در مورد ریسک‌ها، عملیات و شیوه‌های گزارش‌دهی مالی، موجب می‌شود کارایی و کیفیت حسابرسی، کاهش یابد (پرایس واترهاوس کوپرز، ۲۰۰۲؛ جورج، ۲۰۰۴؛ کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی، ۲۰۰۸). علاوه بر این آن‌ها استدلال می‌کنند که حسابرسان به آموزش مداوم در مورد صنایع، مشتریان و سیستم‌های جدید نیاز دارند، که منجر به کاهش زمان در دسترس برای حسابرسی می‌شود، که فشار بی‌مورد بر اثربخشی و کارایی حسابرسی وارد می‌کند. علاوه بر این، حسابرسان نیز استدلال می‌کنند که صنایع کوچکتر و تخصصی‌تر ممکن است در نتیجه چرخش شتابان به دلیل تعداد محدودی از شرکا با تخصص کافی، آسیب بیشتری ببینند، در نتیجه شکاف قابل توجهی در تجربه فنی ایجاد می‌شود، که به تلاش و زمان بیشتر برای پر کردن این شکاف نیاز است (کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی، ۲۰۰۸). کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی (۲۰۰۸) استدلال می‌کند که الزامات چرخش

¹ Auditing Practices Board [APB]

² Stewart et al

³ Lennox et al

⁴ Sarbanes-Oxley

⁵ American Institute of Certified Public Accountants [AICPA]

به طور بالقوه به توانایی مؤسسه‌های حسابرسی برای جذب و حفظ استعدادها با کیفیت بالا آسیب می‌رساند. جامعه تجاری آمریکا^۱ هزینه‌های چرخش اجباری را برجسته کرد. در میزگرد تجاری (انجمن مدیران عامل شرکت‌های بزرگ)^۲ استدلال می‌کنند که چرخش اجباری، کیفیت، هزینه و به موقع بودن حسابرسی را به ویژه برای مشتریان بزرگتر، با توجه به منحنی یادگیری بالاتر مرتبط با فرآیندها و کنترل‌های بسیار پیچیده آن‌ها، تهدید می‌کند (کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی، ۲۰۰۸؛ کمیسیون بورس اوراق بهادار، ۲۰۰۳).

۲-۲- مبانی نظری موجود در ارتباط با چرخش اجباری

در ارتباط با چرخش اجباری دو جریان تحقیقاتی وجود دارد؛ یکی مطالعاتی است که منطق چرخش اجباری را بررسی می‌کند و دیگری مطالعاتی است که به بررسی پیامدهای چرخش اجباری می‌پردازد. همراستا با جریان اول، در صورت تغییر اجباری، حسابرسان در موقعیتی قرار می‌گیرند که قادر خواهند بود در مقابل فشارها و خواسته‌های مدیران مقاومت کنند و قضاوت‌های بیطرفانه‌ای را اجرا کنند. در واقع حضور طولانی مدت حسابرسان در کنار یک صاحب کار موجب ایجاد تمایلاتی برای حفظ و رعایت نقطه نظرهای صاحبکار می‌شود؛ وضعیتی که استقلال و بیطرفی او را مخدوش می‌کند (دارابی، چناری و محمودی، ۱۳۹۵). اما مطالعات مقابل به پیامدهای چرخش اجباری حسابرسان می‌پردازد. از آنجاکه در پژوهش حاضر پیامدهای چرخش اجباری بررسی می‌شود، بر این جریان ادبیاتی تمرکز شده است. مخالفان سیاست چرخش اجباری معتقدند، حسابرس جدید ممکن است به دلیل عدم شناخت کافی از صاحبکار و سیستم گزارشگری آن، قادر به کشف موارد ایراد در صورت‌های مالی صاحبکار نباشد. افزایش شناخت حسابرس از محیط واحد تجاری با افزایش طول دوره تصدی باعث ایجاد یک مزیت رقابتی برای حسابرس در کشف موارد تحریف با اهمیت مندرج در صورت‌های مالی شده که می‌تواند موجب افزایش کیفیت حسابرسی گردد (تلخابی، طالب نیا و رویایی، ۱۳۹۹). در واقع چرخش مؤسسه حسابرسی منجر به از دست دادن دانش شرکت حسابرسی شده و صنعت مربوطه می‌شود. این موضوع به این دلیل است که حسابرس قبلی دانش خاص شرکت را بواسطه چرخش اجباری از دست می‌دهد. برخی شواهد تجربی وجود دارد که نشان می‌دهد به دلیل کمبود دانش خاص شرکت، خطر شکست حسابرسی بالاتری وجود دارد (جانگ، هیچینگ و ولد، ۲۰۲۰). به طور خلاصه، مطالعات در مورد منطق چرخش اجباری بررسی می‌کند که چگونه تصدی حسابرسان با کیفیت حسابرسی مرتبط است، که نتایج این پژوهش‌ها متفاوت است (برای مثال، لنوکس، ۲۰۱۴؛ لیت و همکاران، ۲۰۱۴؛ استوارت و همکاران، ۲۰۱۶؛ سجادی و همکاران، ۱۳۹۶؛ پورحیدری و همکاران، ۱۳۹۲؛ حساس‌یگانه و جعفری، ۱۳۸۹). مطالعات در مورد پیامدهای چرخش اجباری بررسی می‌کند که اثرات و پیامدهای چرخش اجباری بر مولفه‌های مختلف چگونه

¹ The business community

² an association of top corporate CEOs

است در واقع به بررسی بهای چرخش اجباری می‌پردازند. برای مثال؛ شارما و همکاران^۱ (۲۰۱۷) در ایالات متحده ارتباط مثبت و معنادار بین چرخش شریک با حق الزحمه حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی را نشان می‌دهند. در ایران نیز حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۵) نشان می‌دهند که ارتباط معناداری میان سیاست چرخش اجباری حسابرسان و حق الزحمه حسابرسی وجود دارد. مطالعات پیشین در ایران از اثرات چرخش اجباری از جمله به موقع بودن صحبت نمی‌کنند و تمرکز آن‌ها بر بهای چرخش اجباری نیست. واژه تأخیر متضاد کلمه به‌موقع بودن است. به‌موقع بودن یکی از مشخصه‌های مهم اطلاعات مالی از دیدگاه قانون‌گذاران، نهادهای حرفه‌ای و استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی است. یکی از عواملی که بر به‌موقع بودن اطلاعات مالی تأثیر دارد عوامل مربوط به حسابرسی است که احتمالاً در اجرای وظایف حسابرسی دخالت داشته و مانع از صدور گزارش به‌موقع می‌گردد و دیگری، عوامل مربوط به شرکت است که از سوی واحد مورد رسیدگی بر حسابرسان تحمیل می‌شود و مانع از صدور گزارش به‌موقع حسابرسی می‌شود (سرهنگی، ۱۳۸۰). مطالعات صورت‌گرفته در ایران از جمله؛ حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۵) که به بررسی تأثیر چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی بر حق‌الزحمه حسابرسی و رقابت در بازار حسابرسی می‌پردازند. نتایج نشان می‌دهد حق‌الزحمه حسابرسی، به‌موجب چرخش اجباری افزایش می‌یابد و این افزایش بیش از افزایش معمولی در چرخش اختیاری است که موجب تحمیل هزینه‌های اضافی به شرکت‌ها می‌شود. در ارتباط با رقابت حسابرسی نیز تفاوت شایان توجهی در سهم از بازار موسسه‌های حسابرسی باکیفیت بالا و پایین مشاهده نشده است. ابادری و نصیرزاده (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای به بررسی مقایسه‌ای دیدگاه استفاده‌کنندگان در مورد رابطه بین چرخش اجباری مؤسسات حسابرسی و محدودیت در ارائه سایر خدمات حسابرسی باکیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش آنان حاکی از آن بوده است که چرخش اجباری موجب بهبود کیفیت حسابرسی و اعتماد استفاده‌کنندگان شده است اما بر حق‌الزحمه حسابرسی اثری نداشته است. عزیزخانی و آقابیکی (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای با عنوان "بررسی ارتباط بین حق‌الزحمه حسابرسی، حسابرسی نخستین و سنوات آتی دوره تصدی حسابرسی"، نشان دادند حق‌الزحمه حسابرسی نخستین، بالاتر از حق‌الزحمه حسابرسی سال‌های بعد دوره تصدی حسابرسی است، اما بین سنوات آتی دوره تصدی و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود ندارد. آن‌ها با توجه به یافته‌های خود، پدیده نرخ‌شکنی را در حسابرسی نخستین مشاهده نکردند.

عزیزخانی و همکاران (۱۳۹۵) نتایج ناسازگاری با دو مطالعه بالا ارائه می‌دهند در مطالعه آن‌ها با موضوع "تأثیر سیاست چرخش اجباری حسابرس بر حق‌الزحمه حسابرسی" برای دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ اظهار می‌کنند که شواهد، این ادعا که سیاست چرخش اجباری موجب افزایش هزینه‌های حسابرسی می‌شود را تأیید نمی‌کند.

¹ Sharma et al

مرادی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی نشان دادند که عوامل مؤثر بر به‌موقع بودن گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران عبارت‌اند از نسبت مالکیت سهام‌داران نهادی، تعداد سهام‌داران عمده، صنعت، حسابرسان بزرگ، اظهارنظر مقبول، نسبت اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره، گزارش تلفیقی و بازده ارزش ویژه. این عوامل بیشترین اثر را بر به‌موقع بودن دارند.

کرمی و بذرافشان (۱۳۸۸) تحقیقی در مورد رابطه بین طول دوره تصدی حسابرسان و مدیریت سود انجام داده‌اند. تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که با افزایش طول دوره تصدی حسابرسان، احتمال مدیریت سود افزایش می‌یابد. این یافته‌ها نشان می‌دهد، روابط طولانی‌مدت حسابرسان با صاحب‌کاران، به‌احتمال زیاد دست صاحب‌کاران را در استفاده از اقدام تعهدی اختیاری به‌منظور مدیریت سود بازتر می‌کند. این نتایج با نظر کمیته‌های نظارتی بورس اوراق بهادار مبنی بر کاهش استقلال حسابرسان در روابط بلندمدت با صاحب‌کار خود یکی است.

مطالعات صورت گرفته در استرالیا از جمله؛ همیلتون و همکاران^۱ (۲۰۰۵) چرخش اجباری شریک حسابرسی را در دوره بین سال‌های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۳ به‌طور مثبت با کیفیت سود ارائه کردند. فارگر و همکاران^۲ (۲۰۰۸) دریافتند که کیفیت سود با چرخش شریک ارتباط مثبت دارد، اما با چرخش مؤسسه حسابرسی ارتباط منفی دارد. سومین مطالعه چرخشی استرالیا توسط کارسون و همکاران (۲۰۱۴) شواهدی از ارتباط مثبت چرخش شریک حسابرسی با کیفیت سود را گزارش می‌دهد. آن‌ها همچنین دریافتند که تغییر مؤسسه حسابرسی تأثیر مثبت قوی‌تری بر کیفیت حسابرسی نسبت به تغییر شریک دارد. بنابراین، نتایج چرخش شریک در مقابل مؤسسه در مطالعه فارگر و همکاران (۲۰۰۸) و کارسون و همکاران (۲۰۱۴) ناسازگار هستند. در نهایت، استوارت و همکاران (۲۰۱۶) اثرات چرخش اجباری و اجباری شریک بر حق الزحمه حسابرسی را بررسی کردند. آن‌ها رویدادهای چرخش اجباری شریک را به‌طور مثبت با هزینه‌های حسابرسی می‌دانند. چی و همکاران (۲۰۰۹) گزارش‌های میان‌دوره‌ای ۲۰۰۴ شرکت تایوانی مشمول چرخش اجباری را مطالعه کردند و هیچ تفاوتی در کیفیت حسابرسی بین شرکت‌های دارای چرخشی اجباری شریک و سایر شرکت‌ها پیدا نکردند. باین‌حال، آن‌ها شواهدی از کیفیت پایین‌تر حسابرسی در سال پس از چرخش را ارائه دادند؛ بنابراین، آن‌ها نتیجه گرفتند که چرخش اجباری از بهبود کیفیت حسابرسی حمایت نمی‌کند.

اخیراً، چین محیطی را برای مطالعات چرخش شرکای حسابرسی فراهم کرده است. همانند ایالات متحده، چین یک دوره پنج‌ساله چرخش شرکا را اجباری کرده است، اما برخلاف ایالات متحده، نام شرکاء به‌طور عمومی افشا می‌شود. لنوکس و همکاران (۲۰۱۴) از داده‌های اختصاصی برای بررسی تأثیر چرخش بر بروز تعدیلات حسابرسی استفاده می‌کند. برای نمونه‌ای از شرکت‌های چینی از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰، آن‌ها میزان بیشتری از تعدیلات حسابرسی را در سال آخر قبل از چرخش شریک پیدا می‌کنند. آن‌ها همچنین تعدیل حسابرسی بیشتری را در سال اول تحت حسابرسی شریک جدید نسبت به سال‌های بعدی تصدی این شریک

^۱ Hamilton et al

^۲ Fargher et al

پیدا می‌کنند؛ بنابراین، مطالعه آن‌ها شواهدی از افزایش کیفیت حسابرسی در دوره قبل و پس از چرخش حسابرسی ارائه می‌کند و از چرخش اجباری شریک حمایت می‌کند. داگرتی و همکاران (۲۰۱۲) مجموعه‌ای از نظرسنجی‌ها و مصاحبه‌های شریک حسابرسی ایالات متحده را از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹ انجام دادند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که درحالی‌که شرکا اذعان دارند که استقلال حسابرسان ممکن است در نتیجه الزامات چرخشی افزایش یابد، ولی یک مورد مهم دیگری نیز وجود دارد. شرکا بر این باورند که کیفیت حسابرسی آسیب می‌بیند و هزینه‌های حسابرسی افزایش می‌یابد (به‌عنوان مثال، هزینه‌های اجتماعی، هزینه‌های جابه‌جایی، و هزینه‌های مستقیم حسابرسی مانند راه‌اندازی، بازآموزی، ایجاد ارتباط با مشتری، و هزینه‌های آشنایی). یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که چرخش اجباری مقدار زیادی از کار حسابرسی اضافی و استرس را برای شریک جدید ایجاد می‌کند. یکی دیگر از یافته‌های کلیدی نشان می‌دهد که شرکا در نتیجه چرخش در یک صنعت کاملاً جدید، ناچار به آموزش مجدد هستند. این امر نه تنها نگرانی‌های قابل‌توجهی را در مورد کمبود دانش شریک در صنعت خاص را نشان می‌دهد، بلکه هزینه‌های حسابرسی و آموزش بالقوه را افزایش می‌دهد. این ممکن است خود را در استفاده بیشتر از منابع حسابرسی یا افزایش زمان برای تکمیل کار حسابرسی نشان دهد.

دومین مطالعه در ایالات متحده توسط لیت و همکاران (۲۰۱۴) یک رویکرد مثلی را برای تعیین وقوع چرخش شرکا در ایالات متحده ایجاد کرده و اثرات چرخش را بر کیفیت گزارشگری مالی بررسی می‌کند. نویسندگان با تجزیه و تحلیل نمونه‌هایی از شرکت‌های سهامی عام بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰، شواهدی از کیفیت پایین‌تر گزارشگری مالی در دو سال اول پس از چرخش نسبت به دو سال قبل از چرخش ارائه کردند. آن‌ها دریافتند که کیفیت گزارشگری مالی پس از چرخش برای مشتریان بزرگ‌تر، بیشترین آسیب را وارد می‌کند.

کشورهایی از جمله؛ ایران، چین و تایوان نهادی؛ مانند هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام (PCAOB)^۱ ندارند، و حمایت قانونی آن‌ها از سرمایه‌گذاران به‌اندازه ایالات متحده قوی نیست. در محیط استرالیا مسئولیت حسابرسان محدود شده است. در مخالفت با قوانین چرخش اجباری، مدیران اجرایی و حسابرسان در ایالات متحده استدلال کردند که چرخش اجباری، حداقل ۲۰ درصد هزینه‌ها را افزایش می‌دهد (هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام، ۲۰۱۱). اما پژوهش‌های قابل‌اتکایی در رابطه با اینکه آیا چرخش اجباری هزینه‌ها را افزایش می‌دهد یا خیر و در صورت افزایش مقدار آن چقدر بوده و اینکه هزینه‌های اضافی به مشتریان موسسات حسابرسی منتقل می‌شود یا خیر، انجام نشده است.

¹ Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB).

۳- فرضیه‌های پژوهش

با چرخش موسسه‌های حسابرسی علاوه بر از دست رفتن دانش و تجربه خاص موسسه قبلی، موسسه جدید باید مقدار قابل توجهی از تلاش حسابرسی را برای آشنایی کافی با مشتری برای انجام یک حسابرسی مؤثر و کارآمد به کار گیرد (پرایس و اترهاوس کوپرز، ۲۰۰۲؛ کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی، ۲۰۰۸؛ بیدارد و جانستون، ۲۰۱۰؛ داگرتی و همکاران، ۲۰۱۲). بنابراین، هزینه‌های چرخش ممکن است خود را در کاهش کیفیت حسابرسی، افزایش هزینه‌های حسابرسی و یا کاهش به موقع بودن حسابرسی نشان دهد.

چندین محرک برای شناسایی اثر چرخش حسابرسی بر ساعات کار و هزینه‌ها پیشنهاد شده است. اول، در دوره حسابرسی نخستین برای دستیابی به دیدگاهی عمیق در مورد مشتری نیاز به کار بیشتر است (داگرتی و همکاران، ۲۰۱۲). حسابرسان جدید برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی نسبت به حسابرسان قبلی، تلاش حسابرسی بیشتری انجام می‌دهند، که ممکن است بر هزینه‌های تعهد و زمان بندی اثر بگذارد (بیدارد و جانستون، ۲۰۱۰). این تلاش اضافی نه تنها در مورد کار حسابرسی، بلکه در ایجاد ارتباط با صاحبکار نیز وجود دارد (داگرتی و همکاران، ۲۰۱۲). دوم، چرخش مکرر حسابرسان، تقاضا برای منابع سرمایه انسانی، از جمله هزینه‌های آموزش و جابجایی پرسنل را افزایش می‌دهد (داگرتی و همکاران، ۲۰۱۲). علاوه بر این، احتمال دارد تغییرات به جابجایی بیشتر پرسنل منجر شود، زیرا حجم کار اضافی ممکن است برای کارکنان مطلوب نباشد (کمیته مشورتی در حرفه حسابرسی، ۲۰۰۸). ثالثاً، در سال‌های نخستین حسابرسی، کار حسابرسی بیشتری انجام می‌شود. به ویژه، مشاهده شده است که در حسابرسی نخستین بیشتر به حقایقی توجه می‌شود که با مفروضات سال قبل ناسازگار است و احتمال بیشتری وجود دارد که قضاوت‌های سال جاری با قضاوت‌های سال قبل متفاوت باشد، در نتیجه ممکن است منجر به افزایش کار حسابرسی شود (تان^۱، ۱۹۹۵). علاوه بر این، حسابرسان جدید نسبت به هم‌تایان قبلی خود احتمال بیشتری را برای شناسایی تقلب و خطرات تجاری می‌دهند، در نتیجه میزان برنامه‌ریزی برای آزمون‌های حسابرسی را افزایش می‌دهند (بیدارد و جانستون، ۲۰۱۰). با توجه به اینکه حق الزحمه حسابرسی به عنوان نماینده‌ای برای تلاش حسابرسی پیشنهاد می‌شود (سیمونیک^۲، ۱۹۸۰؛ هی و همکاران^۳، ۲۰۰۶). ممکن است دریابیم که حق الزحمه حسابرسی در سال‌های نخستین پس از چرخش بیشتر است.

محرک‌های ذکر شده برای تلاش حسابرسی ممکن است منجر به کاهش بهنگام بودن گزارش حسابرسی شود که با تأخیر گزارش حسابرسی (تعداد روزهای پایان سال مالی تا تاریخ گزارش حسابرسی) اندازه‌گیری می‌شود. به این معنا که در حسابرسی نخستین، ممکن است زمان بیشتری برای آشنایی و میزان آزمون‌های اضافی صرف شود. داگرتی و همکاران (۲۰۱۲) خاطر نشان می‌شوند که حسابرسان تمایل دارند که هزینه‌های

¹ Tan

² Simunic

³ Hay et al

حسابرسی بیشتری را برای کاهش ریسک از دست‌دادن مشتری، به‌ویژه در زمان چرخش اجباری، جذب کنند؛ بنابراین، ممکن است، تأخیر در گزارش حسابرسی تأثیرات مرتبط با تلاش بیشتر ناشی از چرخش حسابرسان را در خود ثبت کند. در مجموع، باتوجه‌به دیدگاه‌های جایگزین فرضیه‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

فرضیه اول: چرخش مؤسسه حسابرسی بر حق‌الزحمه حسابرسی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

فرضیه دوم: چرخش مؤسسه حسابرسی بر تأخیر در گزارش حسابرسی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

۴- روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در اصطلاح به مجموعه‌ای از تدابیر، فنون و ابزارهایی اطلاق می‌گردد که برای نیل به هدف هر تحقیق، مورد استفاده قرار می‌گیرد. به طور کاملاً خلاصه ابعاد مختلف روش تحقیق در این پژوهش بدین شرح است؛ از بعد هدف از نوع تحقیق کاربردی، و از بعد ماهیت از نوع تحقیقات اصیل، از بعد ماهیت داده‌ها کمی، از بعد روش شناخت از نوع تحقیق توصیفی - علی (پس‌رویدادی)، از بعد نوع استدلال از نوع تحقیقات قیاسی - استقرایی، از بعد روش تحقیق بر حسب زمان گذشته‌نگر و از بعد طول زمان از نوع روش مقطعی - سری زمانی و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

۴-۱- جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری تحقیق حاضر، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. جمع‌آوری داده‌های موردنیاز این پژوهش، پس از حذف سیستماتیک شرکت‌های فعال در صنایع مالی، بانکی و بیمه به دلیل ساختار مالی و گزارشگری متفاوت آن‌ها صورت‌گرفته است. نمونه‌های این پژوهش شامل کلیه شرکت‌هایی است که در فاصله زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ در بورس و اوراق بهادار تهران فعالیت داشته و اطلاعات موردنیاز برای برآورد مدل پژوهش از صورت‌های مالی آن‌ها در دسترس و نیز قابل استخراج بوده است. در نهایت نمونه‌های استخراج شده شامل ۷۲۰ سال - شرکت است.

۵- متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری آن‌ها

۵-۱- الگوی عملیاتی برآورد حق‌الزحمه حسابرسی

از مدل رگرسیون حداقل مربعات معمولی (OLS) در معادله (۱) بر اساس پیروی از تحقیقات پیشین حق‌الزحمه حسابرسی استفاده شده است (های و همکاران^۱، ۲۰۰۶؛ ونکاتارامان و همکاران^۲، ۲۰۰۸؛ ورمیر و همکاران^۳، ۲۰۰۸؛ قوش و پاولویچ^۴، ۲۰۰۹؛ هی و کنچل، ۲۰۱۰).

^۱ Hay et al

^۲ Venkataraman et al

^۳ Vermeer et al

^۴ Ghosh and Pawlewicz

مدل (۱)

$$AUDFEE = \alpha + \beta_1 ROTATE + \beta_2 SIZE + \beta_3 LEV + \beta_4 AREC_INVT + \beta_5 LOSS + \beta_6 OCF + \beta_7 ROA + \beta_8 A\ TYPE + \beta_9 BM + \beta_{10} MISSTATE + \sum \beta_j Ind + \sum \beta_k Year + \varepsilon_{i,t}$$

متغیر وابسته

AUDFEE: با پیروی از ادبیات قبلی از حق الزحمه حسابرسی (هی و همکاران، ۲۰۰۶؛ ونکاتارامان و همکاران، ۲۰۰۸؛ ورمیر و همکاران، ۲۰۰۸؛ قوش و پاولویچ، ۲۰۰۹؛ هی و کنچل، ۲۰۱۰)، متغیر وابسته به صورت لگاریتم طبیعی حق الزحمه حسابرسی اندازه‌گیری می‌شود.

متغیر مستقل

ROTATE: چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی؛ برای سال اول پس از چرخش موسسه حسابرسی ۱ و برای بقیه سال‌ها ۰ در نظر گرفته شده است شارما و همکاران (۲۰۱۷).

متغیرهای کنترل

برای کنترل دیگر عوامل تعیین‌کننده، تعدادی متغیر کنترل را به شرح زیر از مبانی نظری پژوهش می‌پذیریم. *SIZE*: لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها در پایان دوره مالی.

LEV: اهرم مالی، که از تقسیم کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌ها در انتهای سال مالی بدست می‌آید. این نسبت نشان‌دهنده ریسک مالی شرکت است.

AREC_INVT: جمع حساب‌های دریافتنی و موجودی کالا، تقسیم بر کل دارایی‌ها.

LOSS: در صورتی که شرکت زیان گزارش کرده باشد ۱، در غیر اینصورت ۰.

OCF: کل جریان‌های نقدی عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌ها.

ROA: نسبت سود خالص به کل دارایی‌ها.

A TYPE: در صورتی که سازمان حسابرسی طرف قرارداد شرکت باشد ۱، و در غیر اینصورت ۰.

BM: ارزش دفتری هر سهم تقسیم بر قیمت بازار هر سهم.

MISSTATE: اگر شرکت صورت‌های مالی خود را تجدید ارزیابی کند عدد ۱ و در غیر اینصورت ۰.

$\sum \beta_j Ind + \sum \beta_k Year$: سال و صنعت، متغیرهای دامی (دو ارزشی) برای کنترل سال‌ها و صنایع مختلف.

۲-۵- الگوی عملیاتی برآورد تأخیر گزارش حسابرسی

برای مدل تأخیر گزارش حسابرسی از رگرسیون حداقل مربعات معمولی (OLS) در معادله (۲) به پیروی از تحقیق‌های پیشین استفاده شده است.

$$REPLAG = \alpha + \beta_1 ROTATE + \beta_2 SIZE + \beta_3 LEV + \beta_4 AREC_INVT + \beta_5 LOSS + \beta_6 ROA + \beta_7 A\ TYPE + \beta_8 MISSTATE + \beta_9 UNQUALIFIED + \sum \beta_j Ind + \sum \beta_k Year + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

متغیر وابسته

REPLAG: مطابق با مطالعات قبلی تاخیر در گزارش حسابرسی (مانند اشتون و همکاران^۱، ۱۹۸۹؛ ای. بامبر و همکاران^۲، ۱۹۹۳؛ کنچل و پین^۳، ۲۰۰۱؛ انتریچ و همکاران^۴، ۲۰۰۶؛ کریشنن و یانگ^۵، ۲۰۰۹؛ تانی و همکاران، ۲۰۱۰؛ کنچل و شارما^۶، ۲۰۱۲)، به عنوان مدت زمان بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ امضای گزارش حسابرسی تعریف می‌شود. با پیروی از کریشنن و یانگ (۲۰۰۹) و تانی و همکاران (۲۰۱۰)، برای تسهیل برآورد رگرسیون، تاخیر محاسبه شده را به ریشه دوم تبدیل می‌کنیم. در واقع شاخص اندازه‌گیری تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، ریشه دوم تعداد روزها از پایان سال مالی تا تاریخ امضا گزارش حسابرسی در نظر گرفته شده است.

متغیر مستقل

ROTATE: چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی؛ برای سال اول چرخش موسسه حسابرسی ۱ و در غیر اینصورت ۰. شارما و همکاران (۲۰۱۷).

متغیرهای کنترل

برای کنترل دیگر عوامل تعیین‌کننده، تعدادی متغیر کنترل را به شرح زیر از مبانی نظری پژوهش می‌پذیریم. *UNQUALIFIED*: مقدار ۱ به موسسه‌های حسابرسی با گزارش حسابرسی تعدیل شده و در غیر اینصورت ۰. باقی متغیرها مطابق مدل (۱) تعریف می‌شوند.

۶- نتایج پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

در جدول (۱) آماره‌های توصیفی مرتبط با مدل‌ها درج شده است. مطابق با نتایج به دست آمده، میانگین لگاریتم حق‌الزحمه حسابرسی برابر با ۷/۵۰۹ واحد بوده است که در راستای تحقیق سلیمانی و همکاران (۱۳۹۸) و کردستانی و همکاران (۱۳۹۷) می‌باشد. همچنین، میانگین لگاریتم تأخیر در گزارش حسابرسی برابر با ۸/۴۸۹ می‌باشد که در راستای تحقیق حاجی‌ها و قادری (۱۳۹۵) و حیدری و جودکی (۱۴۰۱) می‌باشد. همچنین، جدول آمار توصیفی نشان می‌دهد که اندازه شرکت برابر با ۱۴/۸۵۹ واحد است و تقریباً ۴۹ درصد از دارایی شرکت‌ها ناشی از بدهی است بعلاوه، به طور میانگین ۵۳ درصد از دارایی‌های شرکت را موجودی‌ها و حساب دریافتی تشکیل داده است. همچنین شرکت‌های مورد بررسی، میزان ۱۳ درصد از سود،

¹ Ashton et al.

² E. Bamber et al

³ Knechel and Payne

⁴ Ettredge et al

⁵ Krishnan and Yang

⁶ Knechel and Sharma

جریان وجه نقد عملیاتی داشته‌اند. این شرکت‌ها، ۱۷ درصد دارایی‌های خود، سوددهی داشته است و ارزش دفتری سهم نسبت به ارزش بازاری آن برابر با ۳۴ درصد است. تابلوی متغیرهای گسسته نیز نشان می‌دهد، ۱۶/۵ درصد شرکت‌ها از سازمان حسابرسی برای بررسی صورت‌های مالی خود استفاده نموده‌اند که ۲۸ درصد از شرکت‌ها در طول دوره مورد به چرخش اجباری آنان پرداخته‌اند. همچنین، ۵۱ درصد با تجدید ارائه صورت‌های مالی و ۳۷ درصد با اظهار نظر تعدیل شده روبه‌رو شده‌اند. به‌علاوه، ۸/۱۸۰ درصد شرکت‌ها نیز عملکرد منفی یعنی زیان دهی بودند.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

تابلوی متغیر پیوسته						
متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
لگاریتم حق الزحمه حسابرسی	Audfee	7/509	7/473	8/997	6/096	0/798
لگاریتم تأخیر در گزارش حسابرسی	Replag	8/489	8/602	10/536	5/831	1/519
اندازه شرکت	Size	14/859	14/771	17/167	12/714	1/191
اهرم مالی	Lev	0/495	0/505	0/823	0/138	0/198
جمع حساب دریافتی و موجودی کالا	arec_invt	0/531	0/524	0/850	0/212	0/190
نسبت جریان نقدی عملیاتی	Cfo	0/131	0/101	0/429	-0/044	0/128
بازده دارایی‌ها	Roa	0/175	0/145	0/493	-0/031	0/148
نسبت ارزش دفتری به بازاری	Bm	0/341	0/263	0/924	0/037	0/254
تابلوی متغیر گسسته						
متغیر	نماد	درصد صفر	درصد یک	تعداد صفر	یک	
چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی	Rotate	71/150	28/850	513	208	
زیان ده بودن	Loss	91/820	8/180	662	59	
نوع حسابرس	Atype	83/500	16/500	602	119	
تجدید ارائه صورت‌های مالی	Misstate	48/780	51/220	300	315	
اظهار نظر حسابرس	Unqualified	62/830	37/170	453	268	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

لازم به ذکر است که برای کاهش دادن اثر مشاهدات پرت بر روی نتایج پژوهش، یک درصد کوچک‌ترین و بزرگ‌ترین داده‌های مربوط به متغیرهای پیوسته را با اعداد نزدیک‌ترین مشاهدات به آن داده‌ها جایگزین کردیم. نتایج آزمون همبستگی که گزارش نشده است نشان می‌دهد که همبستگی بالایی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد. یعنی مشکل هم خطی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد.

۲-۶- نتایج تخمین فرضیه اول پژوهش

فرضیه اول: چرخش مؤسسه حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

جدول ۲: نتایج فرضیه اول پژوهش

$AUDFEE = \alpha + \beta_1 ROTATE + \beta_2 SIZE + \beta_3 LEV + \beta_4 AREC_INVT + \beta_5 LOSS + \beta_6 OCF + \beta_7 ROA$ $+ \beta_8 A_TYPE + \beta_9 BM + \beta_{10} MISSTATE + \sum \beta_j Ind + \sum \beta_k Year + \varepsilon_{i,t}$					
متغیر	ضریب	خطا	آماره t	احتمال آماره t	هم‌خطی
مقدار ثابت	2/818	0/438	6/430	0/000	----
چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی	0/107	0/060	1/770	0/077	1/080
اندازه شرکت	0/274	0/028	9/710	0/000	1/690
اهرم مالی	0/222	0/227	0/980	0/329	2/530
جمع حساب دریافتی و موجودی کالا	-0/162	0/196	-0/830	0/408	1/850
زیان	0/301	0/119	2/530	0/012	1/260
نسبت جریان نقدی عملیاتی	-0/154	0/277	-0/560	0/577	1/710
بازده دارایی‌ها	0/120	0/354	0/340	0/735	3/440
نوع حسابرسی	0/626	0/074	8/500	0/000	1/290
نسبت ارزش دفتری به بازار	0/339	0/158	2/150	0/032	2/420
تجدید ارائه صورت مالی	0/024	0/055	0/430	0/666	1/220
سال و صنعت	کنترل شد.				
ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	آماره f	احتمال آماره f		
0/362	0/396	26/450	0/000		

منبع: یافته‌های پژوهشگر

برای رفع مشکلاتی از قبیل ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی خطاها، رگرسیون به روش خطای استاندارد مقاوم انجام شده است (پترسن، ۲۰۰۹). در بررسی معنادار بودن کل مدل با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچک‌تر است (۰/۰۰۰) با اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن کل مدل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز گویای آن است که ۰/۳۶ درصد از تغییرات حق الزحمه حسابرسی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. در بررسی معناداری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول بالا، از آنجایی که احتمال آماره برای ضریب متغیر چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی کوچک‌تر از ۰/۱ است (۰/۰۰۰)، در

نتیجه وجود رابطه مثبت و معنادار میان حق الزحمه حسابرسی و چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی در سطح اطمینان ۹۰ درصد تأیید می‌شود. باتوجه به تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه اول پژوهش می‌توان نتیجه گرفت، با افزایش چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی، میزان حق الزحمه حسابرسی افزایش پیدا می‌کند؛ بنابراین فرضیه اول پژوهش مبنی بر اینکه چرخش موسسه حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی تأثیر معناداری دارد، تأیید می‌شود. بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که موسسه‌های حسابرسی در سال ابتدایی حضور در شرکت نیاز به بررسی عمیق وضعیت شرکت دارند، بنابراین میزان بررسی، آزمون‌ها، زمان و نیروی آموزش دیده‌ای که استفاده می‌کنند، بیشتر است. لذا بابت تلاش بیشتری که می‌نمایند، حق الزحمه بیشتری درخواست می‌کنند. در این راستا، بیدارد و جانستون (۲۰۱۰) بیان می‌نمایند، موسسه‌های جدید برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی مشتری خود نسبت به موسسه قبلی، تلاش حسابرسی قابل توجهی انجام می‌دهند، که ممکن است بر هزینه‌های تعهد و زمان بندی اثر بگذارد. سیمونیک (۱۹۸۰) و هی و همکاران (۲۰۰۶) نیز مطرح می‌نمایند، حق الزحمه حسابرسی به عنوان نماینده‌ای برای تلاش حسابرسی است. پس مطابق با نتایج حق الزحمه حسابرسی در سال‌های حسابرسی اولیه پس از چرخش بیشتر است. در راستای متغیرهای کنترلی نیز می‌توان بیان کرد که شرکت‌های زیان‌ده که دارای اندازه بیشتر هستند و همچنین شرکت‌هایی که نسبت ارزش دفتری به بازار بیشتری دارند، حق الزحمه حسابرسی بیشتری به حسابرسان پرداخت می‌کنند. به‌علاوه نوع حسابرسی با حق الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد که نشان می‌دهد، انتخاب سازمان حسابرسی به‌عنوان حسابرسی با پرداخت حق الزحمه حسابرسی بیشتری نسبت به سایر موسسه‌ها همراه است.

۳-۶- نتایج تخمین فرضیه دوم پژوهش

فرضیه دوم: چرخش مؤسسه حسابرسی بر تأخیر در گزارش حسابرسی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. در بررسی معنادار بودن کل مدل باتوجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچک‌تر است (۰/۰۰۰) با اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن کل مدل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز گویای آن است که ۰/۲۵ درصد از تغییرات تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. در بررسی معناداری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول بالا، از آنجایی احتمال آماره برای ضریب متغیر چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی کوچک‌تر از ۰/۱ است (۰/۰۰۰)، در نتیجه وجود رابطه مثبت و معنادار میان تأخیر در گزارش حسابرسی و چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی در سطح اطمینان ۹۰ درصد تأیید می‌شود. باتوجه به تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه دوم پژوهش می‌توان نتیجه گرفت، با افزایش چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی، میزان تأخیر در گزارش حسابرسی افزایش پیدا می‌کند؛ بنابراین فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه چرخش مؤسسه حسابرسی بر تأخیر در گزارش حسابرسی تأثیر معنی‌داری دارد، تأیید می‌شود. بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که موسسه‌های حسابرسی در سال‌های اول

برای آشنایی، میزان آزمون‌های اضافی حسابرسی بیشتری را انجام می‌دهند، پس تلاش اضافی نیاز به صرف زمان بیشتری است؛ لذا حسابرسان گزارش‌های خود را با تأخیر بیشتری ارائه می‌دهند. در راستای متغیرهای کنترلی نیز می‌توان بیان کرد که شرکت‌هایی که میزان بدهی کمتری دارند و همچنین شرکت‌هایی که بازده دارایی‌های آن‌ها کمتر است، گزارش‌های حسابرسی خود را با تأخیر بیشتری ارائه می‌دهند. به‌علاوه، شرکت‌های زیان‌ده و شرکت‌هایی که گزارش‌های تعدیل شده از حسابرسان دریافت کرده‌اند تأخیر بیشتری در ارائه گزارش‌های خود داشته‌اند. همچنین نوع حسابرسان یعنی سازمان حسابرسی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی رابطه مثبتی دارد.

جدول ۳: نتایج فرضیه دوم پژوهش

$REPLAG = \alpha + \beta_1 ROTATE + \beta_2 SIZE + \beta_3 LEV + \beta_4 AREC_INVT + \beta_5 LOSS + \beta_6 ROA + \beta_7 A_TYPE + \beta_8 MISSTATE + \beta_9 UNQUALIFIED + \sum \beta_i Ind + \sum \beta_k Year + \epsilon_{i,t}$					
متغیر	ضریب	خطا	آماره t	احتمال آماره t	هم‌خطی
مقدار ثابت	11/275	0/857	13/150	0/000	---
چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی	0/228	0/117	1/940	0/053	1/090
اندازه شرکت	-0/107	0/058	-1/850	0/064	1/700
اهرم مالی	-1/321	0/403	-3/280	0/001	2/560
جمع حساب دریافتنی و موجودی کالا	-0/549	0/375	-1/460	0/144	1/850
زیان	0/615	0/208	2/960	0/003	1/270
نسبت جریان نقدی عملیاتی	-0/345	0/548	-0/630	0/530	1/720
بازده دارایی‌ها	-1/687	0/672	-2/510	0/012	3/480
نوع حسابرسان	0/402	0/153	2/620	0/009	1/320
نسبت ارزش دفتری به بازاری	0/419	0/323	1/300	0/195	2/420
تجدید ارائه صورت مالی	-0/138	0/123	-1/120	0/262	1/260
نوع اظهارنظر حسابرسان	0/607	0/127	4/760	0/000	1/290
سال و صنعت				کنترل شد.	
ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	آماره f	احتمال آماره f		
0/251	0/270	13/990	0/000		

منبع: یافته‌های پژوهشگر

۷- بحث و نتیجه‌گیری

در ارتباط با مزایا و بهای چرخش اجباری حسابرسان بحث‌های زیادی وجود دارد. هر دو موافقان و مخالفان این سیاست استدلال‌های خود را دارند با این حال شواهد تجربی کافی در زمینه چرخش حسابرسان وجود

ندارد. می‌توان دو مؤلفه حق الزحمه حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی را به‌عنوان پیامدهای مستقیم چرخش اجباری در نظر گرفت. در واقع می‌توان انتظار داشت بهای چرخش اجباری به طور مستقیم خود را در افزایش حق الزحمه حسابرسی و یا از طریق تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، نشان دهد. در همین راستا این پژوهش بر پیامدهای چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی از نظر هزینه‌های حسابرسی و به‌موقع بودن گزارش حسابرسی تمرکز دارد و در تلاش است به مطالعات پیشین در ارتباط با مزایا و بهای چرخش حسابرسان بیافزاید. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از تأیید فرضیه اول پژوهش است به عبارت دیگر می‌توان گفت که چرخش موسسه‌های حسابرسی با هزینه‌های حسابرسی بالاتر مرتبط است. علاوه بر این به نظر می‌رسد شرکت‌های بزرگ‌تر و شرکت‌های زیان‌ده، هزینه بیشتری بابت دریافت خدمات حسابرسی در نتیجه چرخش موسسه‌های حسابرسی به حسابرسان پرداخت می‌کنند. این موضوع با یافته‌های شارما و همکاران (۲۰۱۷)، حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۵)، عزیزخانی و آقابگی (۱۳۹۲) و استوارت و همکاران (۲۰۱۶) منطبق است. نتایج فرضیه دوم پژوهش در ارتباط با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی نشان می‌دهد که چرخش موسسه‌های حسابرسی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی مرتبط است. علاوه بر این به نظر می‌رسد شرکت‌های زیان‌ده و شرکت‌هایی که گزارش‌های تعدیل شده از حسابرسان دریافت می‌کنند تأخیر بیشتری در ارائه گزارش‌های حسابرسی دارند. این موضوع با یافته‌های شارما و همکاران (۲۰۱۷) منطبق است. در مجموع، این یافته‌ها نشان می‌دهد که مؤسسه‌های حسابرسی بهای چرخش را از طریق تأخیر در ارائه گزارش و یا افزایش حق الزحمه حسابرسی به مشتریان خود منتقل می‌کنند. در همین راستا این برداشت را می‌توان داشت که حسابرسان در زمان چرخش اجباری با یکی و یا ترکیبی از پیامدهای چرخش مواجه می‌شوند. برخی در مواجهه با چرخش حق الزحمه خود را افزایش می‌دهند و برخی دیگر بجای حق الزحمه تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی دارند و برخی دیگر با ترکیبی از این دو پیامد مواجه‌اند. این نتایج نشان می‌دهد که چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی هزینه دارد. به‌طور کلی، می‌توان نتیجه گرفت که کارایی و اثربخشی حسابرسی ممکن است تحت تأثیر چرخش حسابرسی در حسابرسی‌های نخستین قرار گیرد.

برخی از احتیاط‌ها باید هنگام تعمیم نتایج در نظر گرفته شود. اول، در اندازه‌گیری‌ها، ممکن است خطای اندازه‌گیری رخ داده باشد. دوم، به دلیل وجود محدودیت در داده‌ها اثرات بلندمدت چرخش حسابرسی قابل‌بررسی نیست. شواهد این پژوهش بیانگر بهای سیاست چرخش اجباری موسسه‌های حسابرسی است، تحقیقات آتی می‌تواند چرخش شرکا و کارکنان مسئول حسابرسی را بررسی کند و همچنین بررسی کند که میزان این بها (هزینه‌های حسابرسی و به‌موقع بودن حسابرسی) در چرخش‌های مختلف چگونه است. علاوه بر این پژوهش‌های آتی می‌تواند در ارتباط با شناسایی پیامدهای دیگر چرخش اجباری تلاش کند. به این منظور، برای غنی‌تر شدن پژوهش‌های آتی در زمینه حسابرسی از حرفه حسابداری انتظار می‌رود، به روشی پنهان برای حفظ محرمانه بودن اطلاعات، از عملیات و پرونده‌های حسابرسی پایگاه‌داده‌هایی تشکیل داده و آن‌ها را

به اشتراک بگذارد، تا پژوهش‌های سازنده‌ای که به موضوعات مهم برای وضع مقررات و عملکرد حسابرسی می‌پردازد، صورت گیرد.

۸- فهرست منابع

- اباذری، زهره و نصیرزاده، فرزانه (۱۳۹۷). چرخش اجباری مؤسسات حسابرسی و محدودیت در ارائه سایر خدمات حسابرسی: هزینه‌ها و منافع. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۰(۳۹)، ۱۰۷-۱۳۸.
- تلخابی، فاطمه؛ طالب نیا، قدرت اله و رویایی، رمضانعلی (۱۳۹۹). بررسی عدم کاربرد الگوهای حق‌الزحمه حسابرسی مستقل در برآورد و پیش‌بینی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۲(۴۶)، ۱۶۳-۲۰۲.
- پورحیدری، امید و بدری خیره مسجدی، احد (۱۳۹۲). بررسی ارتباط بین چرخش مؤسسات و شریک حسابرسی با کیفیت حسابرسی و تعدیلات سنواتی. پیشرفت‌های حسابداری، ۵(۲)، ۱-۲۴.
- حاجی‌ها، زهره و قادری، صلاح‌الدین (۱۳۹۵). بررسی تأثیر فرصت‌های سرمایه‌گذاری بر تأخیر در گزارش حسابرسی. دانش حسابداری مالی، ۳(۲)، ۹۱-۱۰۷.
- حساس یگانه، یحیی و جعفری، ولی اله (۱۳۸۹). بررسی تأثیر چرخش موسسه‌های حسابرسی بر کیفیت گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه بورس اوراق بهادار، ۳(۹)، ۲۵-۴۲.
- حساس یگانه، یحیی؛ برزیده، فرخ؛ تقوی‌فرد، محمدتقی و فرهنگ سیدآبادی، محمد (۱۳۹۵). بررسی تأثیر گردش اجباری موسسه‌های حسابرسی بر حق‌الزحمه حسابرسی و رقابت در بازار حسابرسی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۳(۳)، ۳۳۳-۳۵۲.
- دارابی، رویا؛ چناری بوکت، حسن و محمودی خاتمی، مرجان (۱۳۹۵). تأثیر تخصص در صنعت، دوره تصدی حسابرسی و استقلال حسابرسی بر ریزش قیمت سهام. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۸(۳۲)، ۱۱۹-۱۳۸.
- حیدری سورشجانی، زهرا و جودکی چگنی، زهرا. (۱۴۰۱). تأخیر در گزارش حسابرسی: مشغله کاری حسابرسی و رتبه مؤسسات حسابرسی. دانش حسابداری مالی، ۹(۱)، ۱۱۳-۱۳۲.

سازمان بورس و اوراق بهادار (۱۳۹۰). دستورالعمل موسسه‌های حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار. مصوب جلسه ۱۳۸۶/۵/۸ و اصلاحیه‌های مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷ و ۱۳۹۲/۰۴/۳۱ شورای عالی بورس و اوراق بهادار.

سجادی، سید حسین؛ کاویانی، مریم؛ رشیدی باغی، محسن و صبرجو جلال (۱۳۹۶). تأثیر چرخش حسابرسی در سطح شریک و مؤسسه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی. *دانش حسابرسی*، ۱۷ (۶۹)، ۵۹-۸۰.

سرهنگی، حجت (۱۳۸۰). *عوامل مؤثر بر به‌موقع بودن گزارشگری مالی سالیانه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.

سلیمانی امیری، غلامرضا؛ خوثینی، مهین و جوانی قلندری، موسی (۱۳۹۸). خودهمبستگی سود، نوسان سود و حق الزحمه حسابرسی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۸ (۳۲)، ۱۱۱-۱۲۶.

عزیزخانی، مسعود و قابیگی، زینب (۱۳۹۲). بررسی حق الزحمه حسابرسی در حسابرسی نخستین و سنوات آینده دوره تصدی حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. *مجله دانش حسابداری*، ۴ (۱۵)، ۱۰۵-۱۲۷.

عزیزخانی، مسعود؛ داغانی، رضا و احمدیان، مزگان (۱۳۹۵). تأثیر سیاست چرخش اجباری حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی، شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه دانش حسابرسی*، ۱۶ (۳)، ۴۳-۶۲.

کردستانی، غلامرضا؛ رضازاده، جواد؛ کاظمی علوم، مهدی و عبدی، مصطفی (۱۳۹۷). بررسی تأثیر تمرکز بازار حسابرسی بر حق الزحمه و کیفیت حسابرسی. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۱۰ (۲)، ۸۴-۶۵.

کرمی، غلامرضا و بذرافشان، آمنه. (۱۳۸۸). بررسی رابطه دوره تصدی حسابرسی و گزارشگری سودهای محافظه‌کارانه در بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه بورس اوراق بهادار*، ۲ (۷).

مرادی، مهدی؛ سلیمانی مارشک، مجتبی و باقری، مصطفی (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر به‌هنگامی گزارشگری مالی با استفاده از تکنیک‌های شبکه‌های عصبی مصنوعی و درخت تصمیم. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۵ (۱۷)، ۱۱۹-۱۳۷.

Abazari, Zohra and Nasirzadeh, Farzaneh (2018). Mandatory rotation of audit firms and restrictions on the provision of other audit services: costs and benefits. *Financial Accounting and Auditing Research*, 10(39), 107-138. [In Persian]

- Advisory Committee on the Auditing Profession (ACAP). (2008). U.S. Department of the Treasury Meeting Minutes. (February 4). Available at: <http://www.treasury.gov/about/organizational-structure/offices/Documents/minutes-2-4-08.pdf>
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (1978). Division for CPA Firms SEC Practice Section Peer Review Manual. New York, NY: AICPA.
- Ashton, R. H., P. R. Graul, and J. D. Newton. (1989). Audit delay and the timeliness of corporate reporting. *Contemporary Accounting Research* 5 (2): 657–673.
- Auditing Practices Board (APB). (2009). Long Association with the Audit Engagement. Ethical Standard 3. London, U.K.: Financial Reporting Council.
- Azizkhani, M., Aghabegi, Z.. (2014). Audit Fees for Initial and Subsequent Engagements: Evidence from Firms Listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Knowledge*, 4(15), 105-127. doi: 10.22103/jak.2014.641
- Bamber, E. M., and L. S. Bamber. (2009). Discussion of “Mandatory audit partner rotation, audit quality, and market perception: Evidence from Taiwan.” *Contemporary Accounting Research* 26 (2): 393–402.
- Bamber, E. M., L. S. Bamber, and M. P. Schoderbek. (1993). Audit structure and other determinants of audit report lag: An empirical analysis. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 12 (1): 1–23.
- Bedard, J. C., and K. M. Johnstone. (2010). Audit partner tenure and audit planning and pricing. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 29.۷۰-۴۵ : (۲)
- Carson, E., A. Luc, and L. Wong. (2014). The Relative Effects of Audit Partner Tenure and Audit Firm Tenure on Audit Quality. Working paper, UNSW Australia.
- Chi, W., H. Huang, Y. Liao, and H. Xie. (2009). Mandatory audit partner rotation, audit quality, and market perception: Evidence from Taiwan. *Contemporary Accounting Research* 26 (2): 359–391.
- Darabi, Roya; Chenari Buket, Hassan and Mahmoudi Khatami, Marjan (2017). The effect of industry expertise, audit tenure and auditor independence on stock price decline. . *Financial Accounting and Auditing Research*, 8(32), 119-138. [In Persian]
- Daugherty, B., D. Dickins, R. Hatfield, and J. Higgs. (2012). An examination of partner perceptions of partner rotation: Direct and indirect consequences to audit quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 31 (1): 97–114.
- Ettredge, M. L., C. Li, and L. Sun. (2006). The impact of SOX Section 404 internal control quality assessment on audit delay in the SOX era. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 25 (2): 1–23.
- European Parliament. (2014). Council Regulation 537/2014 on Specific Requirements Regarding Statutory Audit of Public-Interest Entities and Repealing Commission Decision 2005/909/EC. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=4celex:32014R0537>
- Fargher, N., H. Y. Lee, and V. Mande. (2008). The effect of audit partner tenure on client managers’ accounting discretion. *Managerial Auditing Journal* 23 (2): 161–186.
- Ferguson, A., J. Francis, and D. Stokes. (2003). The effects of firm-wide and office-level industry expertise on audit pricing. *The Accounting Review* 78 (2): 429–448.
- Francis, J. R., K. Reichelt, and D. Wang. (2005). The pricing of national and city-specific reputations for industry expertise in the U.S. audit market. *The Accounting Review* 80 (1): 113–136.
- George, N. 2004. Auditor rotation and the quality of audits. *CPA Journal* 74 (12): 22–26.

- Ghosh, A., and R. Pawlewicz. (2009). The impact of regulation on auditor fees: Evidence from the Sarbanes-Oxley Act. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 28 (2): 171–197.
- HasasYeganeh, Y., Jafary, V (2010). Study The Effect of Audit Firm Rotation upon The Audit Report Quality of Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of Securities Exchange*, 3(9), 25. magiran.com/p920232 [In Persian]
- Hassas Yeganeh, Y., Barzideh, F., Taghavifard, M. T., & Farahmand Seyed Abadi, M. (2016). Investigating the impact of Mandatory Audit Firm Rotation on Audit Fee and Audit Market Competition. *Accounting and Auditing Review*, 23(3), 333-352. doi: 10.22059/acctgrev.2016.59779
- Hajiha, Z. (2016). The Investigation effect of Investment Opportunities on Audit Report Lags. *Financial Accounting Knowledge*, 3(2), 91-107. [In Persian]
- Hariss, K. (2012). Mandatory Audit Rotation: An International Investigation. Phd Dissertation, C.T. Bauer College of Business, University of Houston.
- Hamilton, J., C. Ruddock, D. Stokes, and S. Taylor. (2005). Audit Partner Rotation, Earnings Quality, and Earnings Conservatism. Working paper, UNSW Australia.
- Hay, D. C., and W. R. Knechel. (2010). The effects of advertising and solicitation on audit fees. *Journal of Accounting and Public Policy* 29 (1): 60-81
- Hay, D. C., W. R. Knechel, and N. Wong. (2006). Audit fees: A meta-analysis of the effect of supply and demand attributes. *Contemporary Accounting Research* 23 (1): 141–191.
- Heidary Sureshjani, Z., & Joudaki Chegeni, Z. (2022). Delays in the Audit Report: Ranking of Audit Firms and Auditor Workload. *Financial Accounting Knowledge*, 9(1), 113-132. doi: 10.30479/jfak.2022.16312.2929. [In Persian]
- Hogan, C., and D. Jeter. (1999). Industry specialization by auditors. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 18 (1): 1–17.
- Huang, H. W., K. Raghunandan, T. C. Huang, and J. R. Chiou. (2015). Fee discounting and audit quality following audit firm and audit partner changes: Chinese evidence. *The Accounting Review* 90 (4): 1517–1546.
- International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA). (2013). Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants. New York, NY: IFAC. Available at: <http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/2013-IESBA-Handbook.pdf>
- Jong, B., Hijink, S. & in 't Veld, L. (2020). Mandatory Audit Firm Rotation for Listed Companies: The Effects in the Netherlands. *Eur Bus Org Law Rev* 21, 937–966.
- Karami, GH., Bazr-Afshan, A., & Mohammadi, A. (2009). Investigating the relationship between auditor tenure and conservative profit reporting in Tehran Stock Exchange. *Journal of Securities Exchange*, 4, 65-89. [In Persian]
- Kennedy, P. (2008). *A Guide to Econometrics*. Malden, MA: Blackwell Publishing
- Knechel, W. R., and J. L. Payne. (2001). Additional evidence on audit report lag. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 20 (1): 137–146.
- Knechel, W. R., and D. S. Sharma. (2012). Auditor-provided nonaudit services and audit effectiveness and efficiency: Evidence from pre and post-SOX audit report lags. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 31 (4): 85–114.
- Kordestani, G., Rezazadeh, J., Kazemi Olum, M., & Abdi, M. (2018). The Investigation of Audit Market Concentration Impact on Audit Fees and Audit Quality. *Journal of Financial Accounting Research*, 10(2), 65-84. doi: 10.22108/far.2018.110488.1251. [In Persian]
- Krishnan, J., and J. S. Yang. (2009). Recent trends in audit report and earnings announcement lags. *Accounting Horizons* 23 (3): 265–288.

- Lennox, C. S. (2014). Auditor tenure and rotation. In *Routledge Companion to Auditing*, edited by Hay, D., W. R. Knechel, and M. Willekens, 89–106. Abingdon, U.K.: Routledge.
- Lennox, C. S., X. Wu, and T. Zhang. (2014). Does mandatory rotation of audit partners improve audit quality? *The Accounting Review* 89.۱۸۰۳-۱۷۷۵ : (۵)
- Li, D. (2007). Auditor tenure and accounting conservatism. Georgia Institute of Technology.
- Litt, B., D. S. Sharma, T. Simpson, and P. N. Tanyi. (2014). Audit partner rotation and financial reporting quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 33 (3): 59–86.
- Moroney, R. (2007). Does industry expertise improve the efficiency of audit judgment? *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 26:(۷) 69–94.
- Moradi, M., SoleymaniMareshk, M., Bagheri, M. (2015). Factors affecting the timeliness of financial reports: using artificial neural networks and decision tree techniques. *Journal of "Empirical Research in Accounting"*, 5(17), 119-137. [In Persian]
- Narayananaswamy, R. and Raghunandan, K. (2019). The effect of mandatory audit firm rotation on audit quality, audit fees and audit market concentration: Evidence from India. IIM Bangalore Research Paper.
- Mohapatra, P., Dayanandan, A., Kuntluru, S & Athira, A. (2021) Audit partner rotation, and its impact on audit quality: Evidence from India, *Cogent Economics & Finance*, 9:1.
- Petersen, M.A. (2009). Estimating standard errors in finance panel data sets: comparing approaches. *The Review of Financial Studies*, 22(1), 435-480.
- Pourheidari, O., & Badri Khireh Masjedi, A. (2014). Studying the Effects of Rotation of Audit Firms and Audit Partner on Annual Adjustments and Audit Quality. *Journal of Accounting Advances*, 5(2), 1-24. doi: 10.22099/jaa.2014.1875. [In Persian]
- PricewaterhouseCoopers (PwC). (2002). *Mandatory Rotation of Audit Firms: Will It Improve Audit Quality?* New York, NY: PricewaterhouseCoopers LLP.
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2011). *Concept Release on Auditor Independence and Audit Firm Rotation*. PCAOB Release No. 2011-006. (August 16). PCAOB Rulemaking Docket Matter No. 37. Available at: https://pcaobus.org/Rulemaking/Docket037/Release_2011-006.pdf
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2015). *PCAOB Solicits Public Comment on Disclosure of the Engagement Partner and Other Participants in the Audit on a New PCAOB Form*. (June 30).
- Sajadi, S, H., Kaviani, M., RashidiBaghi, M., Sabrjo, J. (2017). The effect of auditor rotation at the level of partner and audit firm on audit quality. *Journal of Audit Science* 17(69) 59-80. [In Persian]
- Salehi M, Zimon G, Tarighi H, Gholamzadeh J. (2022). The Effect of Mandatory Audit Firm Rotation on Earnings Management and Audit Fees: Evidence from Iran. *Journal of Risk and Financial Management*. 15(3):102.
- Sarhangi, H. (2001). Factors affecting the timeliness of annual financial reporting. Tarbiat Modares University, master's thesis. [In Persian]
- Securities and Exchange Commission (SEC). (2003). *Strengthening the Commission's Requirements Regarding Auditor Independence*. Final Rule 68, File No. S7-49-02.
- Sharma, D, S., P, N, Tanyi, and B, A, Litt. (2017). Costs of Mandatory Periodic Audit Partner Rotation: Evidence from Audit Fees and Audit Timeliness. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 36 (1): 129–149.
- Simunic, D. A. (1980). The pricing of audit services: Theory and evidence. *Journal of Accounting Research* 18 (1): 161–190.

- Solomon, I., M. D. Shields, and O. R. Whittington. (1999). What do industry-specialist auditors know? *Journal of Accounting Research* 37.۲۰۸-۱۹۱ : (۱)
- Soleimany Amiri, G., Khoeini, M., & Javani Ghalandari, M. (2019). Earning Autocorrelation, earning Volatility, and Audit Fees. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 8(32), 111-126. . [In Persian]
- Stewart, J., P. Kent, and J. Routledge. (2016). The association between audit partner rotation and audit fees: Empirical evidence from the Australian market. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 35 (1): 181-197.
- Tatkhabi, Fatemeh; Talibnia, Ghodrattollah and Royaei, Ramzan Ali (2020). Investigating the non-use of independent audit fee patterns in estimation and forecasting. *Financial Accounting and Auditing Research*, 12(46), 163-202. [In Persian]
- Tan, H. (1995). Effects of expectations, prior involvement, and review awareness on memory for audit evidence and judgment. *Journal of Accounting Research* 33 (1): 113-135.
- Tanyi, P., K. Raghunandan, and A. Barua. (2010). Audit report lags after voluntary and involuntary auditor changes. *Accounting Horizons* 24.۶۸۸-۶۷۱ : (۴)
- U.S. House of Representatives. (2002). The Sarbanes-Oxley Act of 2002. Public Law 107-204 [H.R. 3763]. Washington, DC: Government Printing Office.
- Venkataraman, R., J. Weber, and M. Willenborg. (2008). Litigation risk, audit quality, and audit fees: Evidence from initial public offerings. *The Accounting Review* 83 (5): 1315-1345.
- Vermeer, T. E., D. V. Rama, and K. Raghunandan. (2008). Partner familiarity and audit fees: Evidence from former Andersen clients. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 27 (2): 217-229.

Abstract

<https://doi.org/10.30495/FAAR.2024.1976943.3614>

Costs of Mandatory Audit firm Rotation: Evidence from Audit Fees and Audit Timeliness

Mohammad Bagher Rasoulkhani ¹

Ghassem Blue ²

Parastoo Dehpour ³

Received: 22 // April / 2024 Accepted: 02 / June / 2024

Abstract

Concerns about the destructive effects of long-term relationships between auditors and business owners on auditor independence and audit quality have led to the formulation of laws limiting these relationships; Therefore, the policy of mandatory rotation, in order to improve the independence of accountants and as a result to increase the quality of auditing, has attracted the opinion of legislators. Critics of this policy believe that the implementation of such a policy will lead to an increase in audit costs as well as a delay in submitting the audit report. Indeed, critics focus on the cost of forced rotation. Therefore, the aim of the current research is to investigate the price of forced rotation by considering two direct consequences including; The audit fee and the timeliness of the audit report. For this purpose, a sample of 120 companies listed on the Tehran Stock Exchange during the period of 2017-2022 has been selected. The ordinary least squares regression model was also used to test the research hypotheses. The obtained results show; During the mandatory rotation period, the audit costs increased and the audit report was delayed. The results of this research support the accounting profession's arguments that mandatory turnover is not without cost to various stakeholders, including clients, auditors, and investors.

Keywords: audit firm rotation, partner rotation, audit fees, audit report lag, audit delay.

¹ Department of Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. b_rasoulkhani@atu.ac.ir

² Department of Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) blue@atu.ac.ir

³ Department of Accounting, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. parastou.dehpour@ut.ac.ir

